

**NOI ABORDĂRI REFERITOARE LA APLICAREA RĂSPUNDERII PENTRU
INFRAȚIUNILE PREVĂZUTE LA ART.236 ȘI 237 CP RM***Vitalie STATI, Vladislav MANEA**Universitatea de Stat din Moldova*

În cadrul prezentului articol, obiectul de investigație îl constituie infracțiunile prevăzute la art.236 și 237 CP RM. Prin prisma ultimelor amendamente operate în aceste articole, este efectuată analiza tehnico-legislativă și juridico-penală a respectivelor infracțiuni. Un interes deosebit comportă concluziile privind obiectul material, produsul și victima în cazul infracțiunilor prevăzute la art.236 și 237 CP RM. De asemenea, merită atenție reflecțiile asupra momentului de consumare și etapele activității infracționale în ipoteza infracțiunilor în cauză. Nu în ultimul rând, ies în evidență criteriile de delimitare a infracțiunilor prevăzute la art.236 și 237 CP RM în raport cu faptele adiacente, în special în raport cu infracțiunile specificate la art.190 și 196 CP RM.

Cuvinte-cheie: fabricare; punere în circulație; contrafacere; alterare; semne bănești; titluri de valoare; carduri; instrumente de plată.

**NEW APPROACHES TO THE APPLICATION OF LIABILITY FOR THE OFFENSES
UNDER ART.236 AND 237 PC RM**

In the present article, the subject of investigation is the offences referred to at art.236 and 237 PC RM. In the view of recent amendments made in these articles is performed the technical-legislative and the legal-penal analysis of the respective offences. Of particular interest are the findings with regard to the conclusions on the material object, output and victim of the offenses referred to in art.236 and 237 PC RM. Also it is worth to pay attention to the reflections on the consumption moment and the phases of criminal activity with regard to the offences in question. Finally, of great interest are the delimitation criteria of the offences referred to in art.236 and 237 PC RM in relation to adjacent acts, especially in relation to the offences specified in art.190 and 196 PC RM.

Keywords: production; putting into circulation; counterfeit; alteration; signs cash; marketable securities; credit cards; payment instruments.

Studiul aspectelor de drept penal ale infracțiunilor prevăzute la art.236 și 237 CP RM reclamă actualizare din perspectiva amendamentelor pe care le-au suferit aceste articole în rezultatul adoptării, la 06.03.2012, a Legii Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative [1].

Astfel, după intrarea în vigoare a legii în cauză, denumirea art.236 CP RM este: „Fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false”; la rândul său, denumirea art.237 CP RM este: „Fabricarea sau punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false”. În același timp, dispoziția de la alin.(1) art.236 CP RM are următorul conținut: „Fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a semnelor bănești (bancnotelor și monedelor metalice, inclusiv a celor jubiliare și comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine), a valorilor mobiliare de stat sau a altor titluri de valoare false, utilizate pentru efectuarea plăților”; la rândul său, dispoziția de la alin.(1) art.237 CP RM are următorul conținut: „Fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, care nu reprezintă semne bănești sau titluri de valoare, dar care confirmă, stabilesc sau acordă drepturi sau obligații patrimoniale”.

Luând în considerație aceste amendamente, în continuare vom investiga infracțiunile specificate la art.236 și 237 CP RM.

1. Fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false (art.236 CP RM)

În art.236 CP RM, sub denumirea marginală de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false, sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o singură variantă agravată de infracțiune.

În acest fel, prima variantă-tip a fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false, prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM, constă în fabricarea în scopul punerii în circulație sau

punerea în circulație a semnelor bănești (bancnotelor și monedelor metalice, inclusiv a celor jubiliare și comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine), a valorilor mobiliare de stat sau a altor titluri de valoare false, utilizate pentru efectuarea plăților.

Varianta agravată a fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false, consemnată la lit.b) alin.(2) art.236 CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

Cea de-a doua variantă-tip a fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false, specificată la lit.c) alin.(2) art.236 CP RM, se exprimă în fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a semnelor bănești (bancnotelor și monedelor metalice, inclusiv a celor jubiliare și comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine), a valorilor mobiliare de stat sau a altor titluri de valoare false, utilizate pentru efectuarea plăților, dacă este săvârșită în proporții deosebit de mari.

După ce am stabilit caracteristicile tehnico-legislative ale infracțiunilor specificate la art.236 CP RM, urmează să analizăm elementele constitutive și circumstanțele agravante ale acestor infracțiuni.

Astfel, **obiectul juridic special** al infracțiunii prevăzute la **alin.(1) art.236 CP RM** îl formează relațiile sociale cu privire la încrederea publică în autenticitatea semnelor bănești sau a titlurilor de valoare.

Putem deosebi patru noțiuni care desemnează **obiectul material (produsul)** infracțiunii specificate la alin.(1) art.236 CP RM: 1) bancnotele emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin ori al unei uniuni monetare de state străine, utilizate pentru efectuarea plăților; 2) monedele metalice (inclusiv cele jubiliare și comemorative) emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin ori al unei uniuni monetare de state străine, utilizate pentru efectuarea plăților; 3) valorile mobiliare de stat, utilizate pentru efectuarea plăților; 4) alte titluri de valoare, utilizate pentru efectuarea plăților.

În dispoziția de la alin.(1) art.236 CP RM, la caracterizarea obiectului material (produsului) infracțiunii corespunzătoare se folosește expresia „utilizate pentru efectuarea plăților”. Aceasta înseamnă că, la momentul comiterii faptei, falsurile reprezentând obiectul material (produsul) al infracțiunii în cauză trebuie să imite: 1) bancnotele emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin ori al unei uniuni monetare de state străine, aflate în circulația oficială; 2) monedele metalice, inclusiv cele jubiliare și comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin ori al unei uniuni monetare de state străine, aflate în circulație oficială; 3) valorile mobiliare de stat, aflate în circulația oficială; 4) alte titluri de valoare, aflate în circulația oficială. Când spunem „aflate în circulație oficială”, avem în vedere inclusiv acele semne bănești sau titluri de valoare care se află în proces de retragere din circulație, dar care nu au fost retrase definitiv din circulație.

Semnele bănești sau titlurile de valoare, care au fost retrase din circulație și care au numai o valoare numismatică sau notafilică, nu pot forma obiectul material (produsul) infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.236 CP RM. Or, la momentul comiterii faptei, ele nu sunt utilizate pentru efectuarea plăților. În anumite împrejurări, semnele bănești sau titlurile de valoare, care au fost retrase din circulație și care au numai o valoare numismatică sau notafilică, pot constitui mijlocul de săvârșire a uneia dintre infracțiunile specificate la art.190 sau 196 CP RM (de exemplu, atunci când semnele bănești false retrase din circulație sunt fabricate pentru a fi vândute unui muzeu sau unor colecționari).

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.236 CP RM, este esențial ca valoarea semnelor bănești sau titlurilor de valoare false să nu depășească 5000 unități convenționale. În caz contrar, răspunderea se va aplica în conformitate cu lit.c) alin.(2) art.236 CP RM. Parametrii valorici trebuie calculați reieșind nu din valoarea reală a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false (valoare care este egală cu zero), dar din valoarea nominală a acestora. Oricare altă interpretare ar fi arbitrară și, de aceea, ar contraveni legii.

Trebuie de menționat că infracțiunea specificată la alin.(1) art.236 CP RM are **victimă** atunci când presupune: a) luarea ilegală a bunurilor, în contextul punerii în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false; b) beneficierea ilegală de servicii ori lucrări, în contextul punerii în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false. În acest caz, victimă este posesorul bunurilor luate ilegal de către făptuitor sau, respectiv, prestatorul serviciilor / executantul lucrărilor de care beneficiază făptuitorul.

Cât privește *latura obiectivă* a infracțiunii în cauză, aceasta constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Acțiunea dată se desfășoară prin intermediul celor două modalități normative cu caracter alternativ: 1) fabricare; 2) punere în circulație. La rândul său, modalitatea normativă de fabricare presupune două modalități faptice cu caracter alternativ: a) contrafacere; b) alterare.

În sensul prevederii de la alin.(1) art.236 CP RM, prin „contrafacere” se înțelege confecționarea semnelor bănești sau titlurilor de valoare false, care imită semnele bănești sau titlurile de valoare autentice. La rândul său, alterarea constă în modificarea conținutului sau a aspectului semnelor bănești sau titlurilor de valoare autentice.

La calificare nu importă dacă imitarea este perfectă. Este important ca semnele bănești sau titlurile de valoare contrafăcute ori alterate să aibă capacitatea de a oferi o anumită credibilitate, adică să poată fi apreciate, la primul contact, în calitate de semne bănești sau titluri de valoare autentice, deci să prezinte o asemănare considerabilă.

Contrafacerea sau alterarea nu poate fi calificată conform alin.(1) art.236 CP RM atunci când imitarea este de proastă calitate (deci, nu se atestă o asemănare considerabilă cu semnele bănești sau titlurile de valoare autentice) și, ca atare, produsul infracțiunii, fiind total necorespunzător, nu va avea aptitudinea de a circula. În cazul în care circumstanțele celor săvârșite denotă clar intenția făptuitorului de a înșela grosolan o persoană sau un cerc restrâns de persoane, profitând de anumite împrejurări (de exemplu, lipsa de iluminare, vederea slabă a persoanei înșelate, aglomerația considerabilă etc.), atunci cele comise pot fi calificate ca pregătire de una dintre faptele prevăzute la art.190 sau 196 CP RM sau la art.105 sau 106 din Codul contravențional.

De asemenea, precizăm că infracțiunea specificată la alin.(1) art.236 CP RM (presupunând modalitatea normativă de fabricare) urmează a fi deosebită de fapta de reproducere ilegală a bancnotelor și a monedelor metalice emise de Banca Națională a Moldovei (faptă prevăzută la art.289¹ al Codului contravențional). Această faptă se concretizează în reproducerea color a bancnotelor și a monedelor metalice emise de Banca Națională a Moldovei, cu dimensiunea de la 2/3 la 4/3, parțială sau integrală, în scop publicitar, de informare sau în alte scopuri comerciale.

Cea de-a doua modalitate normativă a faptei prejudiciabile specificate la alin.(1) art.236 CP RM – punerea în circulație – reprezintă operațiunea prin care produsul fabricării este introdus în circuitul monetar. Punerea în circulație poate fi realizată prin: 1) efectuarea de plăți; 2) schimburi (inclusiv schimburi valutare); 3) depuneri bănești la o instituție financiară; 4) darea cu împrumut; 5) donație; 6) expediere poștală; 7) înapoierea restului sub formă de semne bănești false; 8) depunerea drept gaj a unor titluri de valoare false; 9) vânzare etc.

În raport cu infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM (în modalitatea de punere în circulație), trebuie privite ca forme ale pregătirii păstrarea, procurarea, transportarea sau expedierea semnelor bănești sau titlurilor de valoare false (în scopul punerii în circulație).

Cei care păstrează, procură, transportă sau expediază¹ semnele bănești sau titlurile de valoare false (alții decât cei care le vor pune în circulație, precum și alții decât cei care le-au fabricat) îndeplinesc rolul de complici la punerea în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false. Deci, urmează a fi trași la răspundere în conformitate cu alin.(5) art.42 și cu alin.(1) art.236 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM este o infracțiune formală. În modalitatea de fabricare, infracțiunea în cauză se consideră consumată din momentul confecționării chiar și a unui singur exemplar al semnelor bănești sau titlurilor de valoare false, indiferent dacă făptuitorul a reușit sau nu să le pună în circulație.

Procurarea materialelor pentru fabricarea semnelor bănești sau titlurilor de valoare false trebuie calificată ca pregătire de infracțiunea specificată la alin.(1) art.236 CP RM, cu condiția că, din punctul de vedere al calității acestor materiale, să fie posibilă fabricarea cu ajutorul lor a unor specimene false, având o asemănare considerabilă cu semnele bănești sau titlurile de valoare autentice.

Ca tentativă de fabricare a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false trebuie calificată acțiunea îndreptată nemijlocit spre realizarea unei astfel de fabricări, dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, acesta nu reușește să obțină o asemănare considerabilă cu semnele bănești sau titlurile de valoare autentice.

¹ În cazul expedierii (privite drept complicitate la punerea în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false), nu se are în vedere ipoteza de expediere poștală sau altă expediere care presupune înstrăinarea către o altă persoană, deci, punerea în circulație. Se are în vedere ipoteza când persoana își expediază sie însăși semnele bănești sau titlurile de valoare false, la o altă adresă decât cea de la care le expediază. Aceasta pentru ca, la adresa de destinație, falsurile să fie transmise persoanei care le va pune în circulație.

În modalitatea de punere în circulație, infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM se consideră consumată din momentul transmiterii chiar și a unui singur exemplar de semne bănești sau titluri de valoare false. Ca tentativă de punere în circulație trebuie calificată acțiunea îndreptată nemijlocit spre punerea în circulație, dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, acesta nu reușește să pună în circulație semnele bănești sau titlurile de valoare false. Falsul descoperit în situația când se încearcă a fi puse în circulație semnele bănești sau titlurile de valoare false constituie tentativa de punere în circulație. Însă, dacă, în afară de aceasta, făptuitorul a fabricat semnele bănești sau titlurile de valoare false în scopul punerii lor în circulație, răspunderea se aplică pentru infracțiunea consumată de fabricare în scopul punerii în circulație.

Accentuăm că trecerea în posesia făptuitorului a bunurilor străine, în rezultatul punerii în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false, se cuprinde de componența de infracțiune specificată la alin.(1) art.236 CP RM și nu necesită o calificare suplimentară conform art.190 CP RM sau art.105 al Codului contravențional. În mod similar, consumul serviciilor străine, în rezultatul punerii în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false, nu necesită calificare suplimentară potrivit art.196 CP RM sau art.106 al Codului contravențional.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.236 CP RM se caracterizează prin intenție directă. Cât privește motivul infracțiunii în cauză, în cele mai frecvente cazuri acesta îl constituie interesul material. Cu toate acestea, nu se exclud și alte motive: năzuința de a submina economia unei țări; năzuința de a testa vigilența celor care verifică autenticitatea semnelor bănești sau titlurilor de valoare; teribilismul etc.

În cazul infracțiunii analizate, în prezența modalității normative de fabricare, este obligatorie prezența unui scop special. Se are în vedere scopul punerii în circulație. Prezența oricărui alt scop exclude răspunderea în conformitate cu alin.(1) art.236 CP RM.

Cât privește **subiectul** infracțiunii specificate la alin.(1) art.236 CP RM, acesta este în primul rând persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. Folosirea situației de serviciu la săvârșirea fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești sau titlurilor de valoare false necesită calificare suplimentară în baza art.327 sau 335 CP RM.

De asemenea, subiect al infracțiunii examinate este persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Este notabil că persoana are calitatea de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.236 CP RM în oricare din următoarele ipoteze: 1) persoana doar a fabricat semnele bănești sau titlurile de valoare false; 2) persoana nu a fabricat semnele bănești sau titlurile de valoare false, dar, în virtutea circumstanțelor – intenționat, din imprudență sau fără vinovăție – a devenit posesorul unor asemenea semne bănești sau titluri de valoare, și, conștientizând falsitatea lor, le-a pus în circulație; 3) persoana a fabricat și a pus în circulație semnele bănești sau titlurile de valoare false.

Numai la individualizarea pedepsei, stabilite pentru infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM, pot conta astfel de împrejurări cum sunt: 1) făptuitorul a) doar a fabricat, b) doar a pus în circulație, c) a fabricat și a pus în circulație semnele bănești sau titlurile de valoare false; 2) făptuitorul, care nu a fabricat semnele bănești sau titlurile de valoare false, a devenit posesorul acestora a) intenționat, b) din imprudență, c) fără vinovăție – după care le-a pus în circulație.

În alt context, în corespundere cu **lit.b) alin.(2) art.236 CP RM**, răspunderea se agravează dacă infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.236 CP RM este săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală. În prezența respectivei agravante, individualizarea pedepsei se poate face în funcție de forma de participare în a cărei prezență este comisă infracțiunea în cauză: grupul criminal organizat sau organizația criminală. În legătură cu aceasta, vom preciza că aplicarea răspunderii în baza lit.b) alin.(2) art.236 CP RM exclude invocarea prevederii de la lit.c) alin.(1) art.77 CP RM. Conform prevederii în cauză, la stabilirea pedepsei, se consideră circumstanță agravantă săvârșirea infracțiunii în orice formă de participare.

Indiferent de rolul executat la săvârșirea infracțiunii, toți membrii grupului criminal organizat răspund în calitate de coautori. De aceea, la calificarea celor săvârșite de ei conform lit.b) alin.(2) art.236 CP RM nu este necesară trimiterea la art.42 CP RM.

Infracțiunea poate fi săvârșită nemijlocit și de către o singură persoană, care a acționat la însărcinarea grupului criminal organizat. În astfel de cazuri, cele comise de ea trebuie calificate potrivit lit.b) alin.(2) art.236 CP RM, dacă autorul infracțiunii face parte din grupul criminal organizat în al cărui interes a acționat.

În altă privință, infracțiunea se consideră săvârșită de o organizație criminală, dacă a fost comisă de un membru al acesteia în interesul ei sau de o persoană care nu este membru al organizației respective, la însărcinarea

cinarea acesteia. Membrul organizației criminale poartă răspundere penală numai pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire a participat. În contrast, organizatorul și conducătorul organizației criminale poartă răspundere pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație.

După examinarea acestei circumstanțe agravante, dacă e să ne referim la ipoteza infracțiunii specificate la **lit.c) alin.(2) art.236 CP RM**, atunci valoarea semnelor bănești sau titlurilor de valoare false, care constituie obiectul material (produsul) al infracțiunii, trebuie să depășească 5000 unități convenționale.

Încheind analiza infracțiunilor prevăzute la art.236 CP RM, accentuăm că la lit.c) alin.(2) art.236 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.236 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.c) alin.(2) art.236 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

2. Fabricarea sau punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false (art.237 CP RM)

În art.237 CP RM, sub denumirea marginală de fabricare sau punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o singură variantă agravată de infracțiune.

Astfel, prima variantă-tip a fabricării sau punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, specificată la alin.(1) art.237 CP RM, se exprimă în fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, care nu reprezintă semne bănești sau titluri de valoare, dar care confirmă, stabilesc sau acordă drepturi ori obligații patrimoniale.

Varianta agravată a fabricării sau punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, consemnată la lit.b) și c) alin.(2) art.237 CP RM, presupune că infracțiunea prevăzută la alineatul (1) este săvârșită:

- de un funcționar ori alt salariat în exercițiul funcțiunii (lit.b));
- de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală (lit.c)).

Cea de-a doua variantă-tip a fabricării sau punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, specificată la lit.d) alin.(2) art.237 CP RM, constă în fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, care nu reprezintă semne bănești sau titluri de valoare, dar care confirmă, stabilesc sau acordă drepturi ori obligații patrimoniale, dacă este săvârșită în proporții deosebit de mari.

După ce am stabilit caracteristicile tehnico-legislative ale infracțiunilor specificate la art.237 CP RM, urmează să supunem examinării elementele constitutive și circumstanțele agravante ale acestor infracțiuni.

Din această perspectivă, **obiectul juridic special** al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la încrederea publică în autenticitatea cardurilor sau a altor instrumente de plată.

Din dispoziția de la alin.(1) art.237 CP RM rezultă – explici sau implicit – că entitățile ce reprezintă **obiectul material (produsul)** infracțiunii în cauză trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții: 1) să fie carduri sau alte instrumente de plată false; 2) să nu constituie semne bănești sau titluri de valoare; 3) să confirme, să stabilească ori să acorde drepturi sau obligații patrimoniale; 4) să imite cardurile sau alte instrumente de plată autentice care sunt utilizate, la momentul săvârșirii infracțiunii, la efectuarea plăților; 5) să prezinte o asemănare considerabilă cu cardurile sau cu alte instrumente de plată autentice, pe care le imită.

În sensul prevederii de la alin.(1) art.237 CP RM, prin „card” trebuie de înțeles instrumentul de plată și, în același timp, documentul standardizat și personalizat, prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea unor coduri care permit identificarea sa, obține numerar, procură mărfuri, beneficiază de servicii sau facilități.

Este posibil ca un card să îndeplinească numai funcția de permis de trecere spre încăperi sau zone cu acces limitat, ori numai funcția de confirmare a identității deținătorului cardului (în vederea efectuării unor acțiuni neavând un caracter patrimonial), ori numai o altă asemenea funcție. Un astfel de card, falsificat fiind, nu poate reprezenta obiectul material (produsul) infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM. Fabricarea lui, pentru a fi pus în circulație, poate fi calificată conform art.361 CP RM (aceasta dacă i se confirmă calitatea de document oficial). Or, astfel de carduri pot constitui acte personale ale deținătorului lor și, într-o anumită măsură, pot înlocui buletinul de identitate, legitimația de serviciu, permisul de trecere etc.

În același timp, fabricarea cardurilor monofuncționale false, care îndeplinesc funcția de abonament pentru circulația în transportul în comun, sau funcția de achitare a convorbirilor telefonice ori a traficului Internet, sau funcția de discount, sau o altă asemenea funcție, nimereste sub incidența alin.(1) art.237 CP RM.

După cum reiese din legislația în vigoare, sub incidența noțiunii „alte instrumente de plată” (utilizate la alin.(1) art.237 CP RM) intră: 1) ordinul de plată; 2) cecul; 3) acreditivul documentar; 4) incasoul documentar.

Cât privește acreditivul documentar, trebuie de menționat că nu mai este în vigoare Hotărârea BNM cu privire la aprobarea Regulamentului privind utilizarea acreditivului documentar irevocabil și acoperit pe teritoriul Republicii Moldova, nr.122 din 29.05.2003 [2]. Aceasta datorită adoptării Hotărârii BNM cu privire la abrogarea Regulamentului privind utilizarea acreditivului documentar irevocabil și acoperit pe teritoriul Republicii Moldova, nr.193 din 23.08.2012 [3].

Astfel, la moment, regimul juridic al acreditivului documentar îl statuează doar art.1280-1284 din Codul civil. În lipsa unui act normativ subordonat legii, care ar dezvolta prevederile acestor articole, nu este clar dacă este cu puțință fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a unui acreditiv documentar fals.

Într-un alt context, consemnăm: cardurile sau alte instrumente de plată false sunt cele care reprezintă obiectul material (produsul) infracțiunii specificate la alin.(1) art.237 CP RM. Atunci când asemenea entități sunt autentice, chiar dacă sunt folosite în împrejurări având conotații frauduloase, ele nu pot reprezenta obiectul material (produsul) faptei infracționale în cauză. De exemplu, uneori, deținătorii cardurilor fac declarații false cu privire la pierderea sau sustragerea cardului, care, chipurile, a avut loc. Până centrul de procesare terț va informa comercianții și va include în stop-list numărul cardului, pot trece mai multe ore sau chiar zile. În acest timp, deținătorul cardului efectuează un număr maxim de operațiuni cu cardul, după care prezintă băncii emitente pretențiile sale. Desigur, o asemenea faptă nu poate fi calificată în baza alin.(1) art.237 CP RM. Vom fi în prezența uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.190 CP RM (cu sau fără referire la art.27 CP RM), banca emitentă evoluând în calitate de victimă a respectivei infracțiuni.

O altă soluție de calificare (alta decât alin.(1) art.237 CP RM) se impune în cazul în care făptuitorul efectuează o operațiune cu cardul străin, pe care l-a găsit sau l-a sustras, cunoscând numărul personal de identificare atribuit deținătorului legal. În acest caz, deoarece operațiunile efectuate sunt în detrimentul deținătorului legal, acesta, și nu banca comercială, reprezintă victima infracțiunii. Însă, de această dată vom fi în prezența uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.186 CP RM, și nu în prezența uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.190 CP RM. Chiar dacă făptuitorul poate ajunge, pe căi frauduloase, în posesia cardului și a numărului de identificare, sustragerea însăși o va comite pe ascuns. De fapt, făptuitorul nici nu are nevoie să apeleze la înșelăciune. Aceasta pentru că deține cardul și cunoaște numărul personal de identificare. În concluzie, vom fi în prezența uneia dintre infracțiunile specificate la art.186 CP RM.

Pentru a reprezenta obiectul material (produsul) infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM, la momentul comiterii faptei, cardurile sau alte instrumente de plată false trebuie să imite cardurile sau alte instrumente de plată aflate în circulația oficială. Când spunem „aflate în circulație”, avem în vedere, inclusiv, cardurile sau alte instrumente de plată care se află în proces de retragere din circulație, dar care nu au fost retrase definitiv din circulație.

Fabricarea sau punerea în circulație a cardurilor sau altor instrumente de plată, care au fost retrase din circulație sau al căror termen de valabilitate a expirat, care sunt false, poate atrage răspundere conform art.190 CP RM (cu sau fără trimitere la art.26 CP RM) (de exemplu, atunci când cardurile retrase din circulație, false, sunt fabricate pentru a fi vândute unor colecționari).

Trebuie de menționat că, pentru a reprezenta obiectul material (produsul) infracțiunii specificate la alin.(1) art.237 CP RM, cardurile sau alte instrumente de plată false trebuie să prezinte o asemănare considerabilă cu cardurile sau cu alte instrumente de plată autentice pe care le imită. Nu are relevanță dacă imitarea este perfectă, dacă se apropie la maximum de original. Este important ca falsurile să aibă capacitatea de a oferi o anumită credibilitate, să poată fi apreciate la primul contact în calitate de carduri sau de alte instrumente de plată autentice.

În cazul în care circumstanțele faptei denotă clar intenția făptuitorului de a înșela grosolan o persoană sau un cerc restrâns de persoane, profitând de anumite condiții (de exemplu, lipsa de iluminare, vederea slabă a potențialei victime etc.), atunci fapta de fabricare în scopul punerii în circulație a cardurilor sau a altor instru-

mente de plată trebuie calificată ca pregătire de una dintre infracțiunile prevăzute la art.190 sau 196 CP RM. În aceleași condiții, punerea în circulație a unor asemenea imitații grosolane formează una dintre infracțiunile specificate la art.190 sau 196 CP RM, dar în formă consumată.

Precizăm că infracțiunea specificată la alin.(1) art.237 CP RM are **victimă** atunci când presupune: a) luarea ilegală a bunurilor, în contextul punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false; b) beneficierea ilegală de servicii ori lucrări, în contextul punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false. În acest caz, victimă este posesorul bunurilor luate ilegal de către făptuitor sau, respectiv, prestatorul serviciilor / executantul lucrărilor de care beneficiază făptuitorul.

În ce privește **latura obiectivă** a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM, aceasta constă în fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Acțiunea dată cunoaște două modalități normative alternative: 1) fabricare; 2) punerea în circulație. La rândul său, modalitatea normativă de fabricare se prezintă sub două modalități faptice cu caracter alternativ: a) contrafacere; b) alterare.

Prin „contrafacere” se înțelege confecționarea cardurilor sau altor instrumente de plată false, care imită cardurile sau alte instrumente de plată autentice. În cazul altor instrumente de plată (altor decât cardurile), contrafacerea se realizează pe calea copierii, imprimării, fotoscanării etc. În cazul cardurilor, contrafacerea presupune alte operații: de regulă, pe bucata curată de masă plastică (denumită sugestiv în literatura de specialitate WPC (*white plastic card*)) se aplică logotipul emitentului, precum și panoul de semnătură; de asemenea, sunt reproduse cu exactitate toate celelalte elemente de identificare și elemente de siguranță, prin utilizarea rechizitelor autentice ale cardurilor care există realmente. Prin metoda numită „*skimming*” aceste elemente sunt reproduse de pe un card autentic, cu ajutorul unui card-writer.

Cea de-a doua modalitate faptică a fabricării – alterarea – constă în modificarea conținutului sau a aspectului cardurilor sau al altor instrumente de plată autentice. De cele mai multe ori, alterarea presupune una din următoarele două ipoteze: 1) în cardurile sau în alte instrumente de plată autentice sustrate, găsite, procurate ilegal etc. făptuitorul introduce date noi aparținând unui alt deținător legitim de card sau de alt instrument de plată; 2) în cardurile sau în alte instrumente de plată autentice aparținând făptuitorului sunt introduse modificări, astfel încât să devină posibilă decontarea în detrimentul altor persoane.

Referitor la alterarea cardurilor, pot fi deosebite următoarele procedee: 1) modificarea rechizitelor de suprafață ale cardului. Se realizează pe calea ștergerii, răzuirii, îndepărtării prin spălare, decapării etc.; 2) modificarea rechizitelor imprimate în suportul de masă plastică a cardului (de exemplu, procedeele „fierul de călcat”, constând în netezirea rechizitelor embosate pe suprafața cardului, urmată de imprimarea altor rechizite false); 3) modificarea infrastructurală a rechizitelor cardului (de exemplu, desfacerea straturilor suportului de masă plastică, în vederea falsificării semnăturii, fotografiei sau a unor date biometrice de altă natură ale deținătorului cardului, inserate în textura suportului respectiv); 4) modificarea rechizitelor cardului având o sorginte electronică, care se realizează pe calea reînregistrării stratului informațional cu ajutorul dispozitivelor speciale corespunzătoare etc.

Cea de-a doua modalitate normativă – punerea în circulație – a faptei prejudiciabile prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM presupune fie înstrăinarea/desfacerea (schimbul, vânzarea, donația etc.) cardurilor sau a altor instrumente de plată false, fie folosirea (plata mărfurilor, a serviciilor sau a lucrărilor ori a obligațiilor față de buget (impozite, taxe, alte plăți obligatorii); retragerea de numerar de la bancomate sau ghișeele băncilor; depunerea de numerar în contul bancar; transferuri între conturi, etc.) cardurilor sau a altor instrumente de plată false.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.237 CP RM este o infracțiune formală. Ea se consideră consumată din momentul fabricării sau punerii în circulație chiar și a unui singur exemplar al cardurilor sau al altor instrumente de plată false. Dacă infracțiunea analizată se realizează în modalitatea de fabricare, momentul de consumare nu este pus în dependență de faptul dacă subiectul a reușit sau nu să le pună în circulație.

Dacă infracțiunea se realizează în modalitatea de fabricare, este inerentă etapa de pregătire a infracțiunii. În acest caz, succesiunea actelor întreprinse de către făptuitor este următoarea: 1) procurarea materiei prime (desigur, cu condiția că, din punctul de vedere al calității acestei materii, să fie posibilă fabricarea cu ajutorul lor a unor specimene false având o asemănare considerabilă cu cardurile sau cu alte instrumente de plată false); 2) citirea înregistrării de pe banda magnetică sau microprocesor; 3) obținerea datelor privind deținătorul cardului, numărul contului bancar, numărul personal de identificare etc.

În special, datele privind deținătorul cardului și informația aferentă pot fi obținute prin următoarele metode: 1) instalarea pe bancomat sau pe alt dispozitiv special a unui card-reader (de exemplu, instalarea pe bancomat a unei tastaturi care înregistrează numărul personal de identificare cules de către deținătorul cardului, tastatură care va fi ulterior ridicată de către făptuitor); 2) instalarea în fanta bancomatului a unui card-reader; 3) instalarea în fanta bancomatului a unui plic de plastic (numit în literatura de specialitate „*lebanese loops*”), fixat pentru a reține cardul, plic care va fi ulterior extras împreună cu cardul de către făptuitor; 4) racordarea la rețeaua făcând conexiunea dintre banca emitentă și bancomat sau alt dispozitiv special; 5) instalarea în apropiere de bancomat sau de alt dispozitiv special a unei camere video ascunse etc.

Se va aplica răspunderea în baza art.26 și alin.(1) art.237 CP RM în cazul păstrării, procurării, transportării sau expedierii de către dobânditor (care nu este fabricant) a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, provenite de la fabricantul acestora, în vederea punerii lor în circulație.

Totodată, se va aplica răspunderea conform art.27 și alin.(1) art.237 CP RM în următoarele ipoteze: 1) în procesul fabricării, făptuitorul, dispunând de materialele necesare, nu a reușit, din cauze independente de voința lui (de exemplu, s-a întrerupt livrarea energiei electrice în urma unei avarii), să obțină o asemănare considerabilă a falsului cu cardul sau cu alt instrument de plată autentic, pe care îl imită; 2) făptuitorul încearcă să introducă în circuit carduri sau alte instrumente de plată false, dar nu reușește să o facă din cauze independente de voința lui (de exemplu, comerciantul sau alt participant la sistemul de plăți cu carduri, dispunând de mijloacele tehnice necesare, descoperă falsul).

Luarea ilegală a bunurilor sau beneficierea ilegală de servicii ori lucrări se integrează perfect în procesul de punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false. Nu va fi necesară calificarea suplimentară conform art.190 sau art.196 CP RM ori în baza art.105 sau 106 din Codul contravențional. Se va aplica numai alin.(1) art.237 CP RM.

Este necesar de menționat că, în cazul producerii sau importului de mijloace tehnice sau de produse program concepute sau adaptate în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.237 CP RM, dacă scopul în cauză își va găsi realizarea, vom fi în prezența concursului dintre infracțiunea prevăzută la art.260 CP RM și una dintre infracțiunile prevăzute la art.237 CP RM. În același timp, în situația producerii sau importului unui cod de acces sau al unor date similare care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.237 CP RM, dacă scopul în cauză își va găsi realizarea, cele săvârșite vor forma concursul uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.260⁴ CP RM și al uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.237 CP RM.

Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.237 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin intenție directă. Cât privește motivul infracțiunii în cauză, în cele mai frecvente cazuri acesta îl constituie interesul material. Însă, nu sunt excluse și alte motive: năzuința de a demonstra altora abilitățile de imitare a cardurilor sau a altor instrumente de plată autentice; năzuința de a testa vigilența celor care verifică autenticitatea cardurilor sau a altor instrumente de plată; teribilismul etc. Astfel de motive sunt luate în considerație la individualizarea pedepsei aplicate pentru infracțiunea în cauză.

În cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM, în prezența modalității normative de fabricare, este obligatorie prezența scopului special – scopul punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false. În prezența oricărui alt scop (de exemplu, a scopului de a-și completa prin unicul exemplar fabricat propria colecție de carduri) răspunderea penală se exclude.

Subiectul infracțiunii specificate la alin.(1) art.237 CP RM este: 1) persoana fizică responsabilă care, în momentul comiterii faptei, a atins vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

În ipoteza circumstanței agravante consemnate la **lit.b) alin.(2) art.237 CP RM**, subiectul infracțiunii poate fi doar persoana având calitatea specială de salariat². Salariatul poate fi, inclusiv, un funcționar – public sau privat, deci inclusiv o persoană publică sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. Cărei anume categorii din acestea aparține salariatul urmează a se lua în considerație la individualizarea pedepsei.

În orice caz, la calificarea faptei conform lit.b) alin.(2) art.237 CP RM este important a se stabili că salariatul a săvârșit infracțiunea nu oricând, dar tocmai în exercițiul funcțiunii. În alți termeni, infracțiunea în cauză trebuie săvârșită în timpul îndeplinirii de către subiect a obligațiilor de serviciu.

² Conform art.1 din Codul muncii, prin „salariat”, se are în vedere persoana fizică care prestează o muncă conform unei anumite specialități, calificări sau într-o anumită funcție, în schimbul unui salariu, în baza contractului individual de muncă.

Dacă subiectul infracțiunii este nu pur și simplu un funcționar, dar o persoană publică sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, se exclude calificarea suplimentară în baza art.327 sau 335 CP RM.

În altă privință, circumstanța agravantă „de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”, consemnată la *lit.c) alin.(2) art.237 CP RM*, este similară cu circumstanța agravantă specificată la lit.b) alin.(2) art.236 CP RM. De aceea, este admisibilă o abordare similară a esenței circumstanței respective, cu luarea în considerație a particularităților infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.237 CP RM.

Este consemnabil că, în ipoteza infracțiunii specificate la *lit.d) alin.(2) art.237 CP RM*, valoarea cardurilor sau a altor instrumente de plată false, care constituie obiectul material al infracțiunii (produsul acesteia), trebuie să depășească 5000 unități convenționale.

Finalmente, accentuăm că la lit.d) alin.(2) art.237 CP RM este consemnată nu o circumstanță agravantă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.237 CP RM. De fapt, la alin.(1) și la lit.d) alin.(2) art.237 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs.

Bibliografie:

1. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 06.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.99-102.
2. Hotărârea BNM cu privire la aprobarea Regulamentului privind utilizarea acreditivului documentar irevocabil și acoperit pe teritoriul Republicii Moldova, nr.122 din 29.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr.116-120.
3. Hotărârea BNM cu privire la abrogarea Regulamentului privind utilizarea acreditivului documentar irevocabil și acoperit pe teritoriul Republicii Moldova, nr.193 din 23.08.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.181-184.

Prezentat la 12.03.2013